

ВІДГУК

кандидата мистецтвознавства, доцента, професора кафедри концертмейстерства

Національної музичної академії України

імені П. І. Чайковського

ОСОКИ Олени Володимирівни

та заслуженої артистки України, доцента кафедри оперного співу Національної

музичної академії України імені П. І. Чайковського

СЕМЕНЕНКО Ірини Валентинівни

на творчий мистецький проєкт

творчого аспіранта кафедри оперного співу

Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

ІВАНЧУК СОЛОМІЇ-ІВАННИ РОМАНІВНИ

**«Вокальна творчість Ірини Маланюк у контексті європейської музичної
культури ХХ століття»**

поданий до захисту на здобуття ступеня доктора мистецтва

за спеціальністю 025 — музичне мистецтво

Актуальність теми творчого мистецького проєкту і обґрунтованість його положень.

Національно-історичні події 20 століття послугували причиною масової еміграції багатьох обдарованих українських фахівців: від блискучих виконавців до визначних педагогів. Незважаючи на вимушене переселення, завдяки високому рівню своєї професійної майстерності вони успішно інтегрувалися у європейську культуру, не втративши при цьому і свою національну самобутність.

Серед них одне з чільних місць займає постать оперної і концертно-камерної співачки та педагогині Ірини Маланюк. Її надзвичайно рідкісний тип голосу дозволяв охоплювати різностильовий репертуар будь-якої складності і діапазону: для мецо-сопрано, контральто і, навіть, сопрано. Разом з цим, на сцені вона демонструвала відточену техніку, відмінний артистизм та шалену харизму.

Ірина Маланюк з юних літ виборювала право займатися вокалом, відважно долаючи нестабільні часи, заручником яких були перші десятиліття її життя. Джерелом могутньої енергії став сам спів: через нього вона маніфестувала своє бажання виконувати та творити, навчатися та навчати. Із цим вона підкорила публіку не одного континенту, виступаючи на провідних оперних сценах численних країн, та зробила вагомий, незамінний внесок у світове вокальне мистецтво.

Міжнародне визнання Маланюк ще за її життя засвідчувалося постійними мистецькими нагородами та почесними званнями країн Євросоюзу.

Звичайно, беручи до уваги, її багатогранний талант, який здобув їй глядацькі симпатії світового масштабу, не можна знехтувати її щирою любов'ю до своєї країни, яка зберегла у свідомості співачки українську ідентичність. Попри свою еміграцію у 20-річному віці, Маланюк завжди була віддана традиціям та культурі свого рідного дому, постійно пропагувала твори українських композиторів та народну й хорову музику.

Усотування співачкою досвіду та навичок від професійних наставників різних музичних шкіл значно вплинуло на формування її виконавського стилю, зорієнтувавши вектор його розвитку на певний творчий сплав з народного співу, італійської та німецько-австрійської традицій.

З огляду на це, наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту, фокусується на постаті співачки і передбачає використання взаємопоеднаних

виконавських та теоретичних дисциплін, а також низки інших предметних областей, а саме: історії, культурології, педагогіки, архівістики. Базові положення мають беззаперечну естетичну і практичну цінність в контексті вітчизняної історії вокального мистецтва і творчих зв'язків з європейськими інституціями.

За останні десятиріччя постать Ірини Маланюк почала викликати живий інтерес. Не останню роль в цьому відіграли монографія Стефанії Павлишин, автобіографічне видання «Голос серця» самої співачки та її аудіозаписи. Попри існування подібного обширного матеріалу, дослідниця С.-І. Іванчук віднайшла деякі «білі плями» життєвого та творчого шляху Маланюк і через свій мистецький проєкт успішно оприявнила їх, використовуючи джерелознавчий, біографічний і феноменологічний підходи. Подолавши проблеми, утворені розосередженістю фактів та архівних документів, здобувачкою була проведена величезна робота з джерельною базою донедавна невідомих текстів, що і дозволило реконструювати певні життєві події, а також систематизувати творчий спадок мисткині.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту має чітку й логічну структуру, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків. Список використаної літератури налічує 177 позицій.

У першому розділі «Постать Ірини Маланюк: походження, родовід, етапи навчання» авторка дослідження зосереджується на маловідомих архівних матеріалах. Так, у підрозділі 1.1 проаналізовано винятковість метричних документів Станиславівської греко-католицької катедри. Поряд з аналізом репрезентативності виявлених археографічних джерел, авторка окремо розглядає генеалогію Маланюків-Крушельницьких як реконструкцію особливих культурних й особистісних зв'язків визначних представників різних поколінь роду Крушельницьких: Соломію Крушельницьку, Мирослава Скорика, Ірину

Маланюк та Одарку й Ольгу Бандрівських. Цікавим є зосередження на розв'язанні «питання спорідненості двох видатних українських співачок» (див. с. 25 наук. обг.), у результаті якого здобувачкою було ретельно проведено власний генеалогічний пошук спільного коріння Крушельницької та Маланюк.

На початку авторка дослідження фіксує визначні моменти життєдіяльності Маланюк, а згодом описує процес становлення її виконавської майстерності, поступово вибудовуючи в нашому розумінні картину мистецького шляху співачки до своєї мрії. Як результат – у кінці розділу послідовно й хронологічно пропонуються до уваги основні етапи сценічної та культурно-просвітницької діяльностей Маланюк.

У другому розділі «Інтеграція львівської вокально-виконавської школи в європейську музичну культуру (на прикладі творчої діяльності Ірини Маланюк)» авторка концентрується на феномені творчої особистості мисткині у контексті її самотності та індивідуальності, а також спричинений на неї вплив окремих видатних персоналій, історичних та культурних подій.

Відтворенню львівської довоєнної атмосфери присвячений підрозділ 2.1. У контексті загальномистецьких явищ цей етап вирізнявся особливою значущістю. Л. Кияновська, О. Басса відзначають стрімкий розвиток професійних вокальних шкіл і унікальний статус у них національних традицій. Отже, у цьому підрозділі цілком доречно визначення авторкою дослідження основних завдань вокально-мистецької освіти Львівщини, серед яких: подолання аматорської провінційності, професійна підготовка й удосконалення майстерності. Усе це – під керівництвом найвправніших педагогів, значна кількість яких спочатку здобували освіту в найкращих європейських освітніх закладах, а потім поверталися у Галичину. Одним із таких педагогів, за визначенням дослідниці, був Валерій Висоцький, який сприяв формуванню та розвитку всієї галицької школи сольного співу (див. с. 37 наук. обг.). Іншу, не менш важливу роль у становленні фахового

виконавського та освітнього рівнів на теренах західноукраїнських земель, відіграла постать його вихованця Адама Дідура –всесвітньо відомого співака на той час. Він став тим, хто допоміг Маланюк – надалі одній з найвідоміших представниць його школи – не лише сформувати професійні орієнтири, але й отримати можливість дебютувати на сцені Львівського оперного театру, що знаменувало потужний старт її кар’єри.

Після вимушеної еміграції до Австрійської імперії мисткиня починає своє стажування у Зальцбурзі, вбираючи у себе особливості оперної школи Моцарта.

Наступними точками зросту стають Грац і Цюрих, де співачка тренує свою витримку – як вокальну, так і драматичну – блискуче долаючи великі об’єми поставлених перед нею сценічних завдань (с. 45-47 наук. обг.).

З тріумфом, що принесли їй виступи на сцені Цюрихського оперного театру, Ірині Маланюк почали надходити запрошення на міжнародні фестивалі та виступи. Тоді вона присвячує 3 роки тісній співпраці з онуками Вагнера, братами Віландом і Вольфгангом, що надало їй «статус так званої “вагнерівської співачки”» (с. 48-51).

Попри світове визнання та «всеприйняття», Маланюк свідомо продовжувала вважати себе українкою, незважаючи на свій австрійський паспорт та швейцарське громадянство, і під час своїх гастролей завжди знаходила місце для музики українських композиторів. Важливою частиною наукового обґрунтування можна вважати окреслений дисертанткою чималий обсяг творів українського репертуару співачки та послідовна реконструкція просвітницьких концертних виступів з їх виконанням.

Прикметно, що здобувачка розподіляє творчий доробок І. Маланюк за певними стильовими категоріями, досліджує особливості віднайдених аудіозаписів (підрозділи 3.1, 3.2). Це дає змогу сформувати уявлення щодо діапазону вокального і стильового вияву.

Розуміючи значення Ірини Маланюк у процесі музичного навчання та виховання, авторка дослідження визначає методи і педагогічні принципи формування художньо-творчої і професійної особистості (с. 77-78 наук. обг.).

Отже, представлена робота дозволяє детально ознайомитися з провідними векторами життєтворчості Ірини Маланюк в умовах відповідної епохи, історичних та соціокультурних реалій, а також відстеживши їх динаміку.

Усі положення та висновки наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту є результатом власних наукових досліджень. Текст роботи та наукових публікацій не містить ознак плагіату.

Для обговорення пропонуються наступні питання:

1. У своїй роботі Ви згадуєте про тісний родинний і культурний зв'язок Ірини Маланюк і Соломії Крушельницької. Чи є доцільним порівнювати їхні вокальні педагогічні принципи? Якщо так, то які вважаєте основними та чи простежується певна подібність між ними?
2. У підрозділі 2.3 Вами детально аналізується творчий доробок Ірини Маланюк, який тільки за п'ять років в Цюрихській опері вміщував понад 30 опер різних стилів (с. 47). Добре відомий її статус «вагнерівської співачки» та «найкращої Кармен Європи». Тож, аргументуйте, будь ласка, чому для творчо-практичної складової були обрані саме ці оперні арії, і що стало взірцем для Вас у їх виконанні Іриною Маланюк?

Відповідність публікацій та мистецьких апробацій темі мистецького проєкту.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту було апробоване шляхом доповідей на науково-творчих міжнародних і науково-практичних всеукраїнських конференціях. Наукові результати дисертації викладені у

чотирьох публікаціях, з них 2 статті у наукових виданнях, затверджених ДАК МОН України в галузі «Мистецтвознавство» (1. Іванчук, Соломія-Іванна Романівна. Родинна та мистецька генеалогія Іри Маланюк у контексті львівської вокально-виконавської школи // Музичне мистецтво і культура. 2022. Вип. 34, кн. 2. Одеса: Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, 2022. С. 139–153. 2. Іванчук, Соломія-Іванна Романівна. Видатна українська співачка Іра Маланюк: нові знахідки та інтерпретації // Fine Art and Culture Studies. 2022. № 1. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. С. 9-16.).

Рівень виконання мистецького проєкту.

За темою творчого мистецького проєкту виконано сольний концерт у Львівській національній галереї мистецтв імені Б. Г. Возницького. Програму виступу умовно можливо поділити на дві частини: твори європейських композиторів (мецо-сопранові арії з опер В. А. Моцарта, Г. Доніцетті, Р. Штрауса) і солоспіви українських композиторів (М. Лисенка та В. Барвінського).

Представлена аспіранткою програма потребувала досягнення виконавських завдань: відчуття стилю, образного наповнення, гнучкої вокальної техніки і досконалого *legato*, широкого діапазону. Авторка проєкту вміло впоралася завдяки свободі володіння своїм голосом і, безумовно, попередньому дослідницькому досвіду. Адже це дало змогу вибудовувати відмінні за характером і настроєм образи, як в оперному так й камерно-вокальному репертуарі. Відповідний емоційний стан кожного твору створювався у поєднанні з прискіпливою увагою до текстових деталей, виразною артикуляцією, мовних відтінків.

Підсумовуючи, хочемо підкреслити, що творча і дослідницька складові мистецького проєкту «Вокальна творчість Ірини Маланюк у контексті

європейської музичної культури ХХ століття» відповідають рівню вимог МОН України щодо кваліфікаційного рівня доктора мистецтва, а її авторка Іванчук Соломія-Іванна Романівна заслуговує на присудження даного звання за спеціальністю 025 – музичне мистецтво.

Рецензент

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
професор кафедри концертмейстерства
Національної музичної академії України
ім. П. Чайковського

ОСОКА О. В.

Рецензент

Заслужена артистка України,
доцент кафедри оперного співу
Національної музичної академії України
ім. П. Чайковського

СЕМЕНЕНКО І. В.

